

Jméno, skupina:

**VETERINÁRNÍ A FARMACEUTICKÁ UNIVERZITA BRNO
FAKULTA VETERINÁRNÍ HYGIENY A EKOLOGIE
Ústav biologie a chorob volně žijících zvířat**

PRACOVNÍ LISTY K PRAKTICKÝM CVIČENÍM Z BIOLOGIE ZVÍŘAT

**3. část
druhoústí, strunatci**

ostnokožci, strunatci - pláštěnci, mihule, paryby, paprskoploutví,
obojživelníci, plazi

2018

Jméno, skupina:

42

DRUHOÚSTÍ (DEUTEROSTOMIA)
ostnokožci – Echinodermata
hvězdice (Asteroidea), hadice (Ophiuroidea) a ježovky
(Echinoidea)

Makroskopicky

- Co je to ambulakrální systém a jakou funkci zde má tzv. madreporit?
- Jaký je rozdíl mezi hvězdicí a hadicí?
- Kde se u ježovek nachází tzv. Aristotelova lucerna? K čemu slouží?
- Jaké další dvě třídy patří mezi ostnokožce?
- Kteří zástupci ostnokožců se používají jako potravina?
- Který zástupce skupiny ostnokožci je dnes zařazen na seznamu CITES a proč?

Jméno, skupina:

43

.....
pláštěnci – Tunicata
sumky (Ascidiacea) a salpy (Thaliacea)

Makroskopicky

sumka obecná (*Ascidia mentula*)

salpa (*Soestia zonaria*)

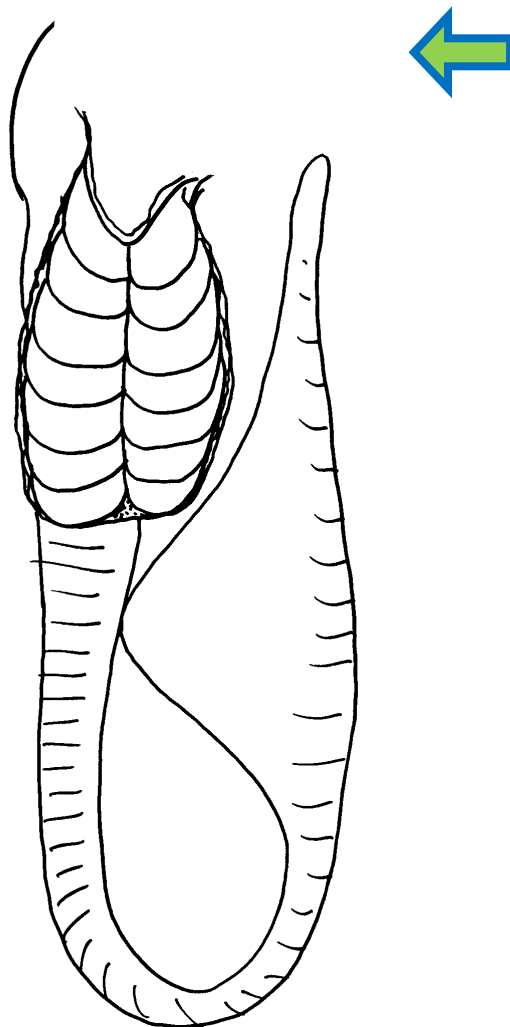
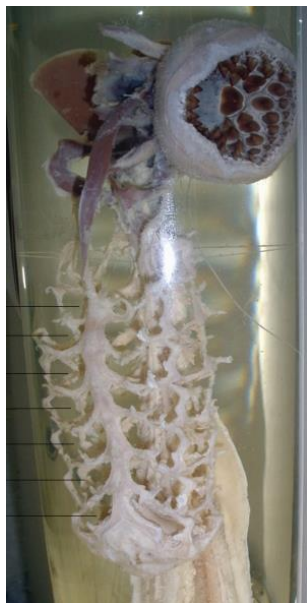
- Do jakého kmene patří sumky a salpy?
- Jakým způsobem žijí sumky a salpy (přisedle na dně nebo pelagicky)?
- Poznámky:

Jméno, skupina:

44

strunatci - Chordata
obratlovci – Vertebrata
kruhoústí – Cyclostomata – mihule (Petromyzontida)
mihule mořská – *Petromyzon marinus*

Makroskopicky

- Dokreslete ústní přísavný terč. Čím se živí mihule?
- Kolik má mihule žaberních štěrbin?
- Co je tzv. anadromní migrace?
- Uveďte příklad druhu mihule, která je v současné době řazena na seznam kriticky ohrožených druhů ČR.
- Poznámky:

Jméno, skupina:

45

strunatci - Chordata
obratlovci – Vertebrata
paryby – Chondrichthyes - příčnoústí (Elasmobranchii)
žralok – máčka (*Scyliorhinus* sp.)

Makroskopicky

rohovitá schránka
s vajíčkem žraloka

hlava máčky skvrnité (*Scyliorhinus canicula*)

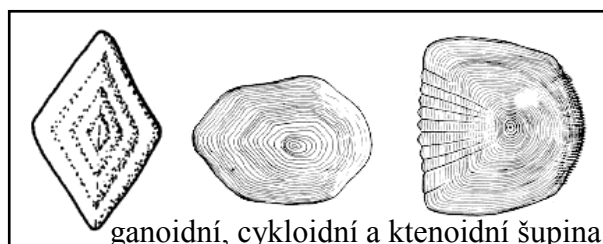
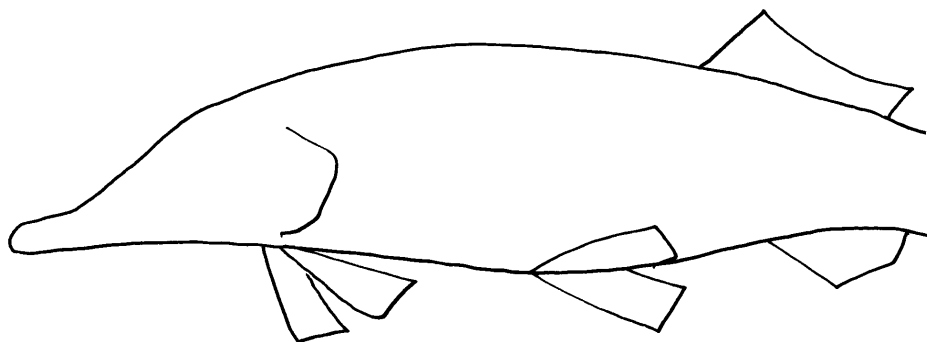
- Dokreslete žaberní štěrby a ploutve žraloka. Pojmenujte jednotlivé ploutve.
- Jaké má žralok šupiny?
- Jak se jmenuje otvor za okem a k čemu slouží?
- Proč jsou žraloci v rámci ochrany zvířat ohroženou skupinou paryb?
- Poznámky:

Jméno, skupina:

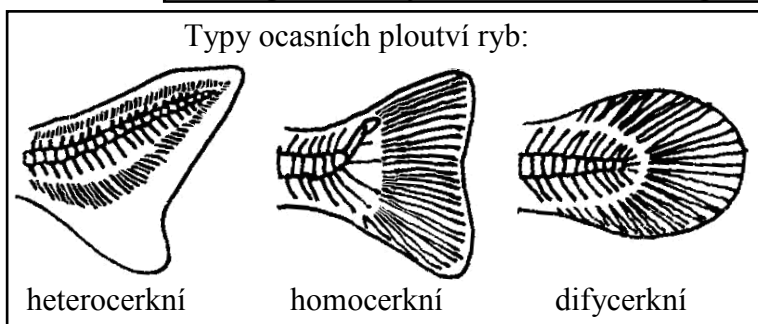
46

strunatci - Chordata
obratlovci – Vertebrata
paprskoploutví – Actinopterygii – chrupavčití (Chondrostei)
jeseter malý – *Acipenser ruthenus*

Makroskopicky

amficeální obratel ryb

- Dokreslete ocasní ploutev jesetera. Pojmenujte jednotlivé ploutve. Jakého typu je ocasní ploutev?
- Dokreslete umístění úst jesetera. Jak se nazývá toto postavení a čím se asi živí?
- Uveďte alespoň jeden řád ryb, u kterého se vyskytují cykloidní, ganoidní, ktenoidní šupiny?
- Poznámky:

Jméno, skupina:

47

strunatci - Chordata
obratlovci – Vertebrata
paprskoploutví – Actinopterygii – kostnatí (Teleostei)

Makroskopicky

štika obecná

candát obecný

sumec velký

Poznáš?

okoun říční

platýs – „mořský jazyk“

jehla

jehlice

úhoř říční

koníček mořský

úhoř říční

- Zařaďte zobrazené druhy do příslušných řádů.
- Schématicky zakreslete úhoře říčního (*Anguilla anguilla*), včetně umístění ploutví. Do jakého řádu úhoř patří?
- Poznámky:

Jméno, skupina:

Orientační klíč k určování našich nejběžnějších zástupců kruhoústých a paprskoploutvých

48

- 1 Bez párových ploutví. Ústa dospělých jedinců nálevkovitá, pokrytá rohovitými zoubky, u larev podkovovitá. Po stranách válcovitého těla bez šupin je za hlavou 7 párů okrouhlých žaberních otvorů **kruhoústí – mihule**
- Párové ploutve jsou vyvinuty vedle nepárových. Zavřená ústa v podobě příčné štěrbin. Za hlavou pouze jeden pár otvorů za skřelemi **paprskoplouví**...2
- 2(1) Ocasní ploutev nesouměrná s delším horním lalokem. Na těle jen 5 podélných řad kostěných kosočtverečných štítků **chrupavčití – jeseter**
- Ocasní ploutev souměrná. Tělo pokryté šupinami nebo lysé **kostnatí**...3
- 3(2) Mezi hřbetní a ocasní ploutví je na hřbetě malá tuková ploutvička bez kostěných paprsků4
- Na hřbetě není malá tuková ploutvička.....7
- 4(3) Kolem úst 4 páry dlouhých vousků. Tělo bez šupin **sumeček americký**
- Kolem úst nejsou vousky.....5
- 5(4) Hřbetní ploutev dlouhá, vyztužená alespoň 17 tvrdými a měkkými paprsky **lipan podhorní**
- V kratší hřbetní ploutvi dohromady nanejvýš 16 tvrdých a měkkých paprsků6
- 6(5) celé tělo i pod postranní čarou včetně ocasní ploutve hustě pokryto černými skvrnami **pstruh duhový**
- Na těle mezi černými skvrnami jsou i skvrny červené, světle nebo modře lemované, ocasní ploutev bez skvrn **pstruh obecný**
- 7(3) Bez břišních ploutví. Tělo podlouhlé, hadovité. Velmi dlouhá hřbetní a řitní ploutev přecházejí v zakrslou ocasní a tvoří tak lem okolo zadní poloviny těla..... **úhoř říční**
- Na spodní straně těla je mimo nepárovou řitní ploutev a dvě ploutve prsní ještě pár ploutví břišních, posunutých někdy dopředu8
- 8(7) uprostřed brady nepárový vous. Břišní ploutve před prsními. Zadní hřbetní a řitní ploutev velmi dlouhé **mník jednovousý**
- Nepárový vous na bradě chybí. Břišní ploutve pod prsními nebo za nimi9
- 9(8) Před hřbetní ploutví 2, 3 i více izolovaných ostnů, nespojených navzájem blánou **koljuška tříostná**
- Před hřbetní ploutví nejsou izolované trny 10
- 10(9) Hřbetní ploutve dvě, sblížené nebo oddálené. Břišní ploutve jsou pod prsními nebo blízko za nimi 11
- Hřbetní ploutev jedna, nanejvýš se 3 tvrdými paprsky. Břišní ploutve daleko vzadu za prsními 12
- 11(10) Obě hřbetní ploutve i ploutev ocasní s řadami tmavých skvrnek na bláně mezi jednotlivými paprsky **candát obecný**
- Hřbetní i ocasní ploutve bez řad tmavých skvrnek, pouze první hřbetní ploutev s větší černou skvrnou na konci **okoun říční**

Jméno, skupina:

49

- 12(10) Řitní ploutev velmi dlouhá, se 77 až 92 paprsky, dotýká se zaoblené ploutve ocasní. Hřbetní ploutev malá, 2 dlouhé vousy na horní čelisti, 4 kratší na dolní **sumec velký**
– V řitní ploutvi méně než 70 paprsků 13
- 13(12) Hřbetní ploutev posunuta dozadu nad ploutev řitní. Hlava zploštělá **štika obecná**
– Hřbetní ploutev není tak daleko posunuta dozadu 14
- 14(13) Hřbetní ploutev dlouhá, alespoň se 17 paprsky. Nejdelší tvrdý paprsek ve hřbetní a řitní ploutvi je na zadní straně zoubkovaný 15
– Hřbetní ploutev kratší, nanejvýš se 14 paprsky. Řitní ploutev bez ozubeného tvrdého paprsku 16
- 15(14) U úst jsou 4 vousky **kapr obecný**
– U úst nejsou vousky **karas obecný**
- 16(14) U úst jsou 2 až 4 vousky 17
– U úst nejsou vousky 19
- 17(16) U úst jsou 4 vousky **parma obecná**
– U úst jsou 2 vousky 18
- 18(17) Šupiny velmi drobné. Ploutve beze skvrn, cípy ploutví zaoblené, ocasní ploutev mělce vykrojená **lín obecný**
– Šupiny velké. Ploutve skvrnité, cípy ploutví rovné, ocasní ploutev výrazně vykrojená **hrouzek obecný**
- 19(16) Oči, posazené velmi nízko, jsou v dolní polovině hlavy. Jejich dolní okraj je pod rovinou procházející koutky úst **tolstolobik bílý**
– Oči nejsou tak nízko 20
- 20(19) Řitní ploutev dlouhá, alespoň s 19 měkkými paprsky **cejn velký**
– Řitní ploutev krátká s 6 až 14 měkkými paprsky 21
- 21(20) Na dolní čelisti, poněkud delší než horní, je hrbolek, zapadající do vyhloubeniny v horní čelisti. Ústa terminální, velká, sahající pod oko **bolen dravý**
– Horní čelist bez jamky. Ústa dolní nebo polospodní. Jsou-li terminální, jsou malá (kromě tloušť) 22
- 22(21) Ústa malá, příkře vzhůru obrácená. Hřbetní ploutev je za kolmicí vedenou od začátku základny břišních ploutví **perlín ostrobřichý**
– Hřbetní ploutev začíná nad břišními ploutvemi 23
- 23(22) Hřbetní a řitní ploutev vykrojená. Oko s červenou duhovkou **plotice obecná**
– Hřbetní a řitní ploutev zaoblená. Oko se zelenou, šedozeleňou duhovkou **jelec tloušť**

1. mihule potoční <i>Lampetra planeri</i> (Bloch, 1784)	mihule (Petromyzontiformes)
2. jeseter malý <i>Acipenser ruthenus</i> Linnaeus, 1758	jeseteři (Acipenseriformes)
3. úhoř říční <i>Anguilla anguilla</i> (Linnaeus, 1758)	holobřiší (Anguilliformes)
4. plotice obecná <i>Rutilus rutilus</i> (Linnaeus, 1758)	máloostní (Cypriniformes)
5. jelec tloušť <i>Leuciscus cephalus</i> (Linnaeus, 1758)	máloostní (Cypriniformes)
6. perlín ostrobřichý <i>Scardinius erythrophthalmus</i> (Linnaeus, 1758)	máloostní (Cypriniformes)
7. bolen dravý <i>Aspius aspius</i> (Linnaeus, 1758)	máloostní (Cypriniformes)
8. lín obecný <i>Tinca tinca</i> (Linnaeus, 1758)	máloostní (Cypriniformes)
9. hrouzek obecný <i>Gobio gobio</i> (Linnaeus, 1758)	máloostní (Cypriniformes)
10. parma obecná <i>Barbus barbus</i> (Linnaeus, 1758)	máloostní (Cypriniformes)
11. cejn velký <i>Abramis brama</i> (Linnaeus, 1758)	máloostní (Cypriniformes)
12. karas obecný <i>Carassius carassius</i> (Linnaeus, 1758)	máloostní (Cypriniformes)
13. kapr obecný <i>Cyprinus carpio</i> Linnaeus, 1758	máloostní (Cypriniformes)
14. tolstolobik bílý <i>Hypophthalmichthys molitrix</i> (Valenciennes, 1844)	máloostní (Cypriniformes)
15. sumec velký <i>Silurus glanis</i> Linnaeus, 1758	sumci (Siluriformes)
16. sumček americký <i>Ameiurus nebulosus</i> (Lesueur, 1819)	sumci (Siluriformes)
17. pstruh obecný <i>Salmo trutta</i> Linnaeus, 1758	lososi (Salmoniformes)
18. pstruh duhový <i>Oncorhynchus mykiss</i> (Walbaum, 1792)	lososi (Salmoniformes)
19. lipan podhorní <i>Thymallus thymallus</i> (Linnaeus, 1758)	lososi (Salmoniformes)
20. štika obecná <i>Esox lucius</i> Linnaeus, 1758	štiky (Esociformes)
21. mník jednovousý <i>Lota lota</i> (Linnaeus, 1758)	hrdloploutví (Gadiformes)
22. koljuška tříostná <i>Gasterosteus aculeatus</i> Linnaeus, 1758	volnoostní (Gasterosteiformes)
23. okoun říční <i>Perca fluviatilis</i> Linnaeus, 1758	ostnoploutví (Perciformes)
24. candát obecný <i>Sander lucioperca</i> (Linnaeus, 1758)	ostnoploutví (Perciformes)

uvedené obrázky pochází z webových stránek:

<http://www.rybarskykrouzek.estranky.cz/clanky/atlas-ryb/ryby.html>

Jméno, skupina:

Poznáš?

51 1

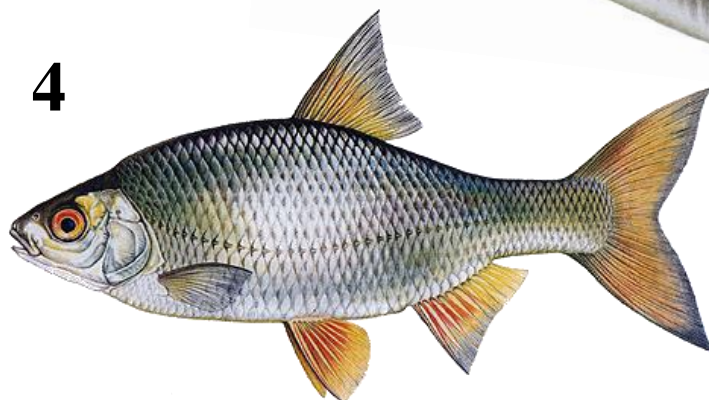
2

3

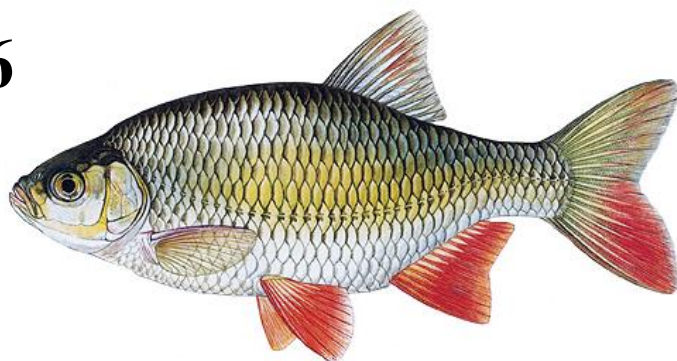
4

5

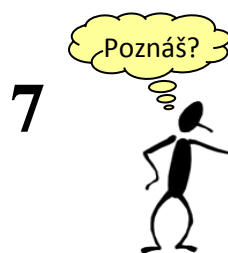

6

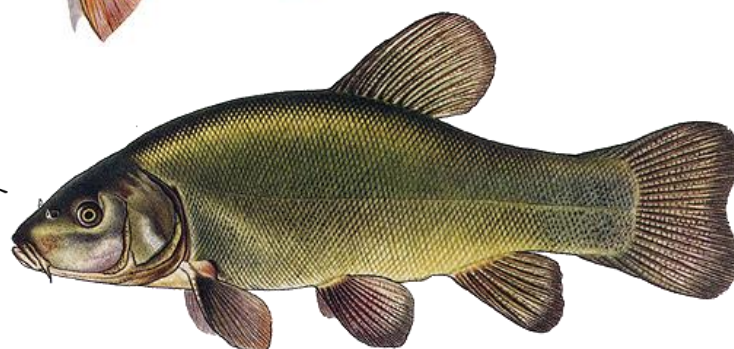

Jméno, skupina:

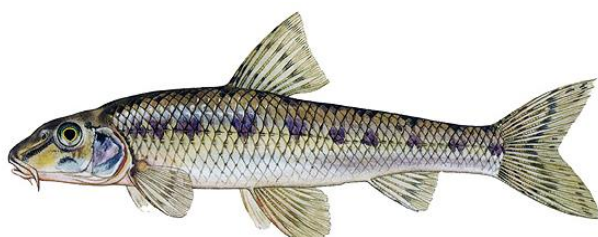
52

8

9

10

11

12

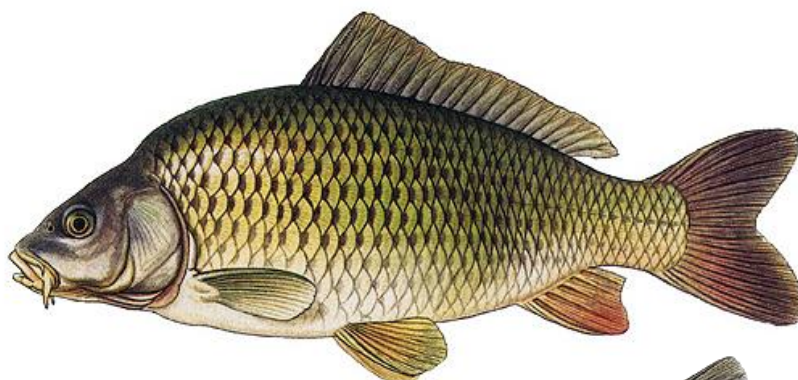

Jméno, skupina:

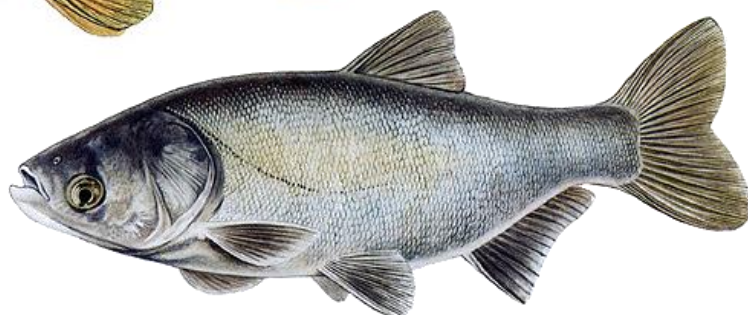
53

Poznáš?

13

14

15

16

17

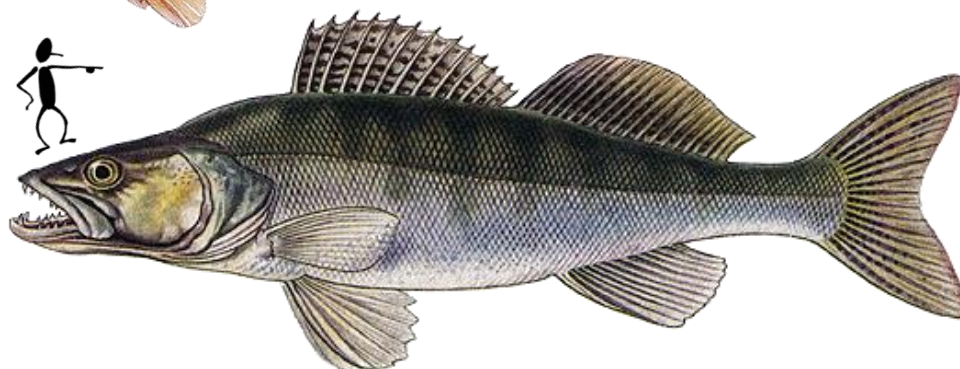
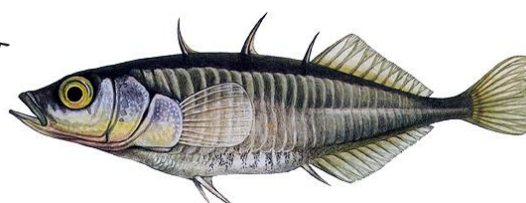
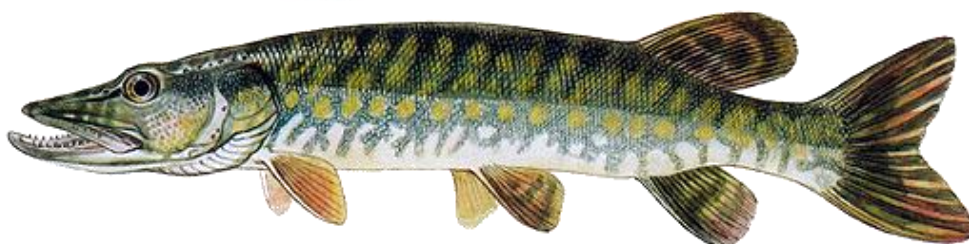
18

Jméno, skupina:

54

Poznáš

Jméno, skupina:

55

strunatci - Chordata
obratlovci – Vertebrata
paprskoploutví – Actinopterygii – kostnatí (Teleostei)
AKVARIJNÍ RYBKY

Poznáš?

živorodka duhová
(*Poecilia reticulata*)

mečovka mexická
(*Xiphophorus helleri*)

Pancérniček zelený
(*Corydoras aeneus*)

tetra neonová
(*Paracheiridon innesi*)

karas zlatý - závojnátka

(*Carassius auratus*)

dánio pruhované
(*Danio rerio*)

bojovnice pestrá
(*Betta splendens*)

parmička čtyřpruhá
(*Puntius tetrazona*)

skalára amazonská
(*Pterophyllum scalare*)

rájovec dlouhoploutvý
(*Macropodus opercularis*)

➤ Zařaďte zobrazené druhy do příslušných řádů. Z jakých zoogeografických oblastí tyto druhy pocházejí?

➤ Poznámky:

Jméno, skupina:

56

strunatci - Chordata
obratlovci – Vertebrata
paprskoploutví – Actinopterygii – kostnatí (Teleostei)
POTRAVINÁŘSKY VÝZNAMNÉ RYBY

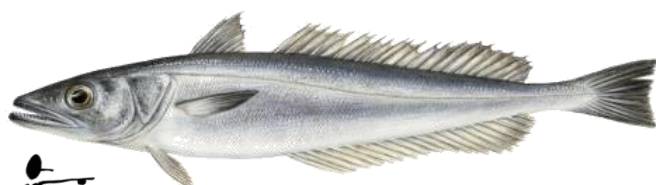
Poznáš?

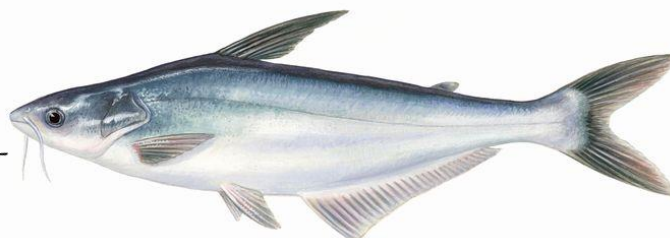
losos obecný (*Salmo salar*)

treska obecná (*Gadus morhua*)

štikozubec obecný (*Merluccius merluccius*)

pangas spodnooký (*Pangasianodon hypophthalmus*)

makrela obecná (*Scomber scombrus*)

tuňák obecný (*Thunnus thynnus*)

- Zařad'te zobrazené druhy do příslušných řádů.
- Uved'te alespoň tři další druhy mořských ryb, které se u nás běžně konzumují.
- V rámci čeledi makrelovití uved'te druh, u kterého v důsledku nadměrného lovu došlo v posledních letech k drastickému úbytku populace.
- Poznámky:

Jméno, skupina:

57

strunatci – Chordata: obratlovci – Vertebrata
oobživelníci – Amphibia
ocasatí (Caudata)

Makroskopicky.

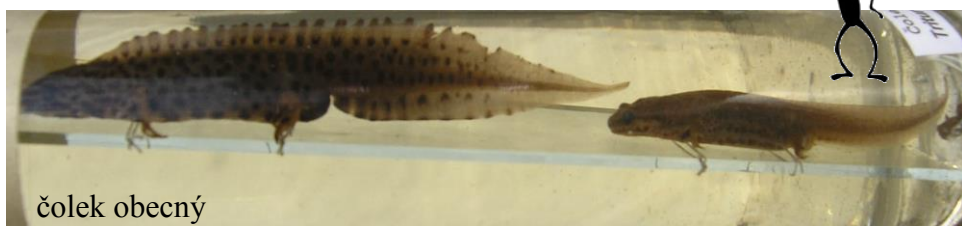
Poznáš?

Poznáš?

Poznáš?

- Co je to neotenie?
- Jak se liší larvy žab a ocasatých oobživelníků?
- U ocasatých převažuje jaký typ oplození: vnější nebo vnitřní?
- Poznámky:

Jméno, skupina:

58

strunatci – Chordata: obratlovci – Vertebrata
oobjíivelníci – Amphibia
žáby (Anura)

Poznáš?

Makroskopicky.

skokan hnědý - vývoj

skokan hnědý

skokan zelený

rosnička zelená

ropucha obecná

kuňka obecná

drápatka vodní

pralesnička „dendrobátka“

- Obojživelníci mají vývoj přímý nebo nepřímý? Co to znamená?
- Z jakých zoogeografických oblastí pochází drápatka vodní a pralesničky? Čím jsou tyto žáby známe (významné)?
- Poznámky:

Jméno, skupina:

59

strunatci – Chordata: obratlovci – Vertebrata
plazi – Reptilia
želvy (Testudines)

Makroskopicky

Poznáš?

kajmanka supí

želva rodu *Testudo*

želva sloní

želva nádherná

kareta pravá

- Jak se nazývá vrchní a spodní část krunýře? Které tkáně se podílí na tvorbě krunýře?
- Jaký je vývoj plazů – přímý nebo nepřímý?
- Čím se liší vejce plazů od vajíček obojživelníků a ptáků?
- Kde žijí želvy sloní? Z jaké zoogeografické oblasti pochází želva nádherná?
- Poznámky:

Jméno, skupina:

60

strunatci – Chordata: obratlovci – Vertebrata
plazi – Reptilia
šupinatí (Squamata) – hadi (Serpentes)

Makroskopicky.

svlečka hada

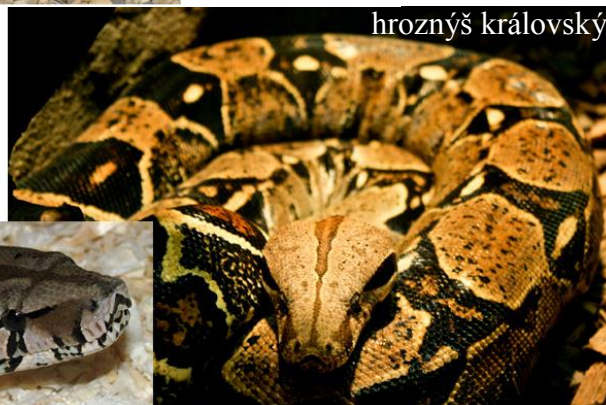
krajta

Poznáš?

Poznáš?

hroznýš královský

anakonda

Poznáš?

- Jaké jsou hlavní rozdíly mezi ještěry (např. slepýšem) a hady (např. užovkou) (pokud jde např. o oči, ventralie, svlékání)?
- Vyjmenujte alespoň tři druhy exotických nejedovatých hadů, které se běžně objevují v zájmových chovech v ČR.
- V kterých zoogeografických oblastech žijí uvedené druhy (rody)?
- Poznámky:

Jméno, skupina:

61

strunatci – Chordata: obratlovci – Vertebrata
plazi – Reptilia
šupinatí (Squamata) – hadi (Serpentes)

Poznáš

- Vyjmenujte typy jedových zubů u hadů.
- Jak působí jed u zmijovitých a korálovcovitých? Kteří z vyobrazených zástupců patří do těchto dvou čeledí?
- Jakou funkci má u chřestýše otvor mezi nozdrou a okem?
- Poznámky:

Jméno, skupina:

62

strunatci – Chordata: obratlovci – Vertebrata
plazi – Reptilia
šupinatí (Squamata) – ještěři (Sauria)

Poznáš?

Makroskopicky.

- V které zoogeografické oblasti žijí chameleoni, a v které korovec jedovatý?
- Jaké druhy ještěrek žijí v ČR?
- Jaké jsou rozdíly mezi oviparií, ovoviviparií a viviparií? U každého typu uveďte alespoň jeden druh plaza, u kterého je daný typ rozmnožování znám.
- Poznámky:

Jméno, skupina:

63

Poznáš?

strunatci – Chordata: obratlovci – Vertebrata
plazi – Reptilia
šupinatí (Squamata) – ještěři (Sauria)
krokodýli (Crocodilia)

- V kterých zoogeografických oblastech žijí leguáni, varani?
- Jaké jsou hlavní rozdíly mezi aligátory a krokodýly?
- Poznámky: